

University of Tehran Press

Comparative Law Review

Homepage: <https://jcl.ut.ac.ir>

Online ISSN: 2423-3404

Volume: 14, Issue: 2
Autumn & Winter
2023-2024

“Status” of Legal Entities and its Effect on the Validity of “National ID”

Saeed Habiba¹ | Nasrin Tabatabai Hesari² | Mohammad Nasiri³

Amir Abbas Askari⁴ | Soroush Safizade⁵

1. Corresponding Author; Department of Private Law, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: habiba@ut.ac.ir
2. Department of Private Law, University of Tehran Tehran, Iran. Email: nasrintaba@ut.ac.ir
3. Department of Private Law, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: mohammad.nasiri@ut.ac.ir
4. Department of Private Law, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: am.ab.askari@gmail.com
5. Department of Private Law, Farabi College University of Tehran, Qom, Iran. Email: safizade.soroush@ut.ac.ir

Article Info	Abstract
<p>Article Type: Research Article</p> <hr/> <p>Received: 2023/09/16</p> <p>Received in revised form: 2023/11/25</p> <p>Accepted: 2023/12/13</p> <p>Published online: 2023/12/22</p> <hr/> <p>Keywords: <i>standard ID, valid ID, suspension of ID, invalidity of ID. GLIEF.</i></p>	<p>The status as a quality that the legal system of any country has determined for a legal entity is one of the important issues for monitoring legal entities. In this regard, the existence of an integrated system of "monitoring and identification of legal entities" in Iran and the international system is one of the mechanisms that have been put forward in order to solve the aforementioned challenge and promote transparency, increase awareness and gain public trust. In such a system, although the existence and scope of the legal entity's competence can be identified by third parties; But legal entities, like any other legal phenomenon, do not always have a fixed "legal status" and may undergo changes after they are created. In the process of monitoring and identification of legal entities, the distinction between the status of legal entity and the status of ID has been considered due to the effective relationship between the two, both in Iran and in the Global Legal Entities Identifier System (GLIES); And he has raised the question of what effect the change in the "legal status" of legal entities will have on their "validity of ID". The current research is in the light of a comparative study between Iran's national ID system and Global Legal Entities Identifier Foundation (GLIEF) using desk study in the method of information collection and descriptive-analytical research method, has explained types of relationship between the status of a legal entity and the status of the national ID in the current system of Iran - based on the type of influence that the status in the first sense has on the status in the second sense. Then, in the context of the principles governing the legal entities ID system, has criticized each of the existing categories in terms of the type of influence and has provided solutions to solve the challenges of the national ID system.</p>
How To Cite	Habiba, Saeed; Tabatabai Hesari, Nasrin; Nasiri, Mohammad; Askari Amir Abbas; Safizade, Soroush (2023) “Status” of Legal Entities and its Effect on the Validity of “National ID. <i>Comparative Law Review</i> , 14 (2), 727-751. DOI: https://doi.com/10.22059/jcl.2023.365440.634552
DOI	10.22059/jcl.2023.365440.634552
Publisher	The University of Tehran Press.

«وضعیت» اشخاص حقوقی و تأثیر آن بر اعتبار «شناسه ملی»^۱

سعید حبیبیا^۱ | نسرين طباطبائی حصارى^۲ | محمد نصیری^۳ | امیر عباس عسکری^۴ | سروش صفی‌زاده^۵

۱. نویسنده مسئول؛ گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: habiba@ut.ac.ir

۲. گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: nasrintaba@ut.ac.ir

۳. گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: mohammad.nasiri@ut.ac.ir

۴. گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: am.ab.askari@gmail.com

۵. گروه حقوق خصوصی، دانشکده‌گان فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران. رایانامه: safizade.soroush@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۵	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۰۴	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۲	
تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۲/۱۰/۰۱	
کلیدواژه‌ها: تعلیق شناسه، شناسه استاندارد، شناسه معتبر، عدم اعتبار شناسه، گلیف.	<p>«وضعیت» به‌مثابه کیفیتی که نظام حقوقی هر کشوری برای شخص حقوقی مقرر نموده، از جمله مسائل مهم برای رصد اشخاص حقوقی است. در این راستا، وجود نظام یکپارچه «رصد و شناسایی اشخاص حقوقی» در ایران و نظام بین‌المللی از جمله مکانیسم‌هایی است که در راستای حل چالش یادشده و ایجاد شفافیت، افزایش آگاهی و جلب اعتماد عمومی مطرح شده است. در این نظام اگرچه اصل وجود و قلمرو اهلیت و صلاحیت شخص حقوقی برای اشخاص ثالث قابل شناسایی است، اما اشخاص حقوقی مانند هر پدیده حقوقی دیگری همواره «وضعیت حقوقی» ثابتی ندارند و ممکن است پس از ایجاد، دچار تغییراتی شوند.</p> <p>در فرایند رصد و شناسایی اشخاص حقوقی، تفکیک میان وضعیت شخص حقوقی و وضعیت شناسه به دلیل ارتباط مؤثری که میان این دو وجود دارد، هم در ایران و هم در نظام جهانی، شناسه اشخاص حقوقی مورد توجه قرار گرفته است و این پرسش را مطرح ساخته است که تغییر «وضعیت حقوقی» اشخاص حقوقی، چه اثری بر «اعتبار شناسه» آنها خواهد داشت.</p> <p>نگارندگان پژوهش حاضر در پرتو مطالعه تطبیقی میان سیستم شناسه ملی ایران و بنیاد جهانی شناسه اشخاص حقوقی با استفاده از روش جمع‌آوری</p>

۱. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی شماره ۱۲۷۷۲/۱۴۰۰ است که با حمایت مالی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور انجام گرفته است.

کتابخانه‌ای اطلاعات و روش تحقیق توصیفی- تحلیلی، به تبیین نوع ارتباط میان وضعیت شخص حقوقی و اعتبار شناسه ملی در نظام کنونی ایران- بر اساس نوع تأثیری که وضعیت در معنای اول بر وضعیت در معنای دوم می‌گذارد- پرداخته‌اند. سپس در بستر اصول حاکم بر نظام شناسه شخص حقوقی، هریک از دسته‌بندی‌های موجود را از حیث نوع تأثیرگذاری مورد نقد قرار داده و راهکارهایی را برای حل چالش‌های سیستم شناسه ملی ارائه کرده‌اند.

حبیبیا، سعید؛ طباطبائی حساری، نسرین؛ نصیری، محمد؛ عسکری، امیر عباس؛ صفی‌زاده، سروش (۱۴۰۲). «وضعیت» اشخاص حقوقی و تأثیر آن بر اعتبار «شناسه ملی». *مطالعات حقوق تطبیقی*، ۱۴ (۲)، ۷۵۱-۷۲۷.

DOI: <https://doi.com/10.22059/jcl.2023.365440.634552>

10.22059/jcl.2023.365440.634552

مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

استناد

DOI

ناشر

۱. مقدمه

نبود یک نظام یکپارچه در جهت «رصد و شناسایی اشخاص حقوقی»، از جمله دغدغه‌هایی بود که بیش از دو دهه نظام حقوقی و تقنینی ایران را درگیر خود ساخت. اگرچه برابر ماده ۲۲۰ قانون تجارت، لزوم أخذ «شماره ثبت شرکت» و «درج آن در اسناد شرکتی» به‌عنوان امری ضروری شناخته شد^۱، لیکن این مقررہ فقط ناظر به بخشی از اشخاص حقوقی به نام شرکت‌های تجاری بود و از سوی دیگر جنبه درون‌سازمانی داشت و نافی ارائه شماره شناسایی مستقل از سوی دستگاه‌های دیگر نظیر بانک مرکزی، سازمان امور مالیاتی، سازمان بورس بر اساس سیستم داخلی آنها نبود (وحیدی، ۱۳۹۵: ۸۸) که همین امر سبب عدم تمرکز اطلاعات راجع به وضعیت حقوقی این اشخاص می‌شد.

از تاریخ ۱۷ اردیبهشت ۱۳۷۶ با تصویب قانون الزام اختصاص شماره ملی و کد پستی برای کلیه اتباع ایرانی، قانون‌گذار گامی برای اختصاص شماره ملی به اشخاص حقوقی برداشت. مطابق فراز پایانی ماده ۲ این قانون و تصریح به لزوم استفاده از شماره ملی که از سوی سازمان ثبت احوال کشور برای شناسایی افراد و اشخاص اختصاص یافت، ثبت احوال مکلف به ارائه شماره ملی به کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی ایرانی گردید^۲. با توجه به اینکه در آیین‌نامه اجرایی این قانون، قانون‌گذار شماره ملی را شماره منحصر به فرد مختص هر فرد ایرانی تعریف کرد^۳، قانون‌یادشده در حوزه اشخاص حقیقی اجرا شد ولیکن در خصوص اشخاص حقوقی موفقیت‌آمیز نبود (همان: ۸۹).

این مسئله به شناسایی شناسه ملی برای اشخاص حقوقی ایرانی به‌موجب آیین‌نامه «اختصاص

۱. ماده ۲۲۰- «هر شرکت ایرانی که فعلاً وجود داشته یا در آتیه تشکیل شود و با اشتغال به امور تجاری خود را بصورت یکی از شرکتهای مذکور در این قانون در نیاورده و مطابق مقررات مربوط به آن شرکت عمل ننماید شرکت تضامنی محسوب شده و احکام راجع به شرکتهای تضامنی در مورد آن اجرا می‌گردد. هر شرکت تجاری ایرانی مذکور در این قانون و هر شرکت خارجی که بر طبق قانون ثبت شرکتهای مصوب خرداد ماه ۱۳۱۰ مکلف به ثبت است باید کلیه اسناد و صورت حسابها و اعلانات و نشریات خطی و یا چاپی خود در ایران تصریح نماید که در تحت چه نمره در ایران به ثبت رسیده والا محکوم به جزای نقدی از دویست تا دو هزار ریال خواهد شد، این مجازات علاوه بر مجازاتی است که در قانون ثبت شرکتهای برای عدم ثبت مقرر شده».

۲. ماده ۲- «کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی، وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت، دانشگاه‌ها، بانک‌ها، شهرداریها، نهادهای انقلاب اسلامی و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و شرکت‌ها و مؤسساتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است موظفند از شماره ملی و کد پستی ده رقمی که توسط سازمان ثبت احوال کشور و در قالب کارت شناسایی و با همکاری شرکت پست جمهوری اسلامی ایران برای شناسایی افراد و اشخاص و محل کار یا سکونت آنها حسب مورد اختصاص خواهد یافت تبعیت نموده و بکار گیرند».

۳. ماده ۱- «در این آیین‌نامه اصطلاحات و واژه‌های زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند: ... ت- شماره ملی: عددی است ده رقمی و منحصر به فرد که توسط سازمان برای هر فرد ایرانی تعیین و به وی اختصاص داده می‌شود».

شناسه ملی به کلیه اشخاص حقوقی ایرانی» مصوب ۱۳۸۷ هیئت وزیران و مستند به اصل ۱۳۸ ق.ا. انجامید. این مصوبه پیرو مقررات پیشین، واضح قاعده «لزوم أخذ شناسه ملی» برای کلیه اشخاص حقوقی در ایران بود؛ هرچند با ابهامات متعددی از جمله نبود مستند قانونی مستقیم و ابهام در آثار حقوقی شناسه مواجه گردید. امری که منجر به آن شد تا قانون گذار در بند «ب» ماده ۱۲ قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب ۱۳۹۰، به منظور شفافیت اطلاعات در حوزه اشخاص حقوقی «ایجاد پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی» را از سوی سازمان ثبت اسناد و املاک پیش‌بینی نماید^۱ که به ایجاد «سامانه شناسه اشخاص حقوقی یا شناسه ملی اشخاص حقوقی» و تصویب آیین‌نامه اجرایی پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی به‌عنوان جایگزین مصوبه ۱۳۸۷ انجامید که تاکنون موضوع اصلاحات و دستورالعمل‌های متعددی بوده است^۲ (طباطبائی حصارى و صفی‌زاده، ۱۳۹۹: ۲۱۶).

رصد و شناسایی اشخاص حقوقی، موضوعی است که نه تنها به‌عنوان یک دغدغه ملی، بلکه در دو دهه اخیر به یک دغدغه بین‌المللی مبدل شده است. با ورشکستگی لیمن برادرز^۳ - که در دهه اول قرن بیست و یکم، چهارمین بانک سرمایه‌گذاری بزرگ جهان بود - یک بحران جهانی مالی در سال ۲۰۰۸ ایجاد شد که ناظران و بازیگران بازارهای مالی را به سرعت نیازمند شناسایی فعالان بازاری دانست که به نوعی وابسته به شرکت یادشده بودند؛ زیرا لیمن برادرز همانند بسیاری از بازیگران بین‌المللی در بازار مالی، از طریق هزاران شخصیت حقوقی وابسته و فرعی اقدام به فعالیت اقتصادی می‌کرد و شناسایی اشخاص حقوقی زیرمجموعه این شرکت و رصد وضعیت آنها از جمله خلأهایی بود که در غیاب سیستم استاندارد شناسه اشخاص حقوقی در مقیاس جهانی امکان‌پذیر نبود (McKinsey & Company and GLEIF, 2017: 2).

بحران مالی ۲۰۰۸ سبب شد گروه بیست، متشکل از بیست اقتصاد بزرگ و پیشرفته دنیا، این خلأ اطلاعاتی و تأثیر آن بر اقتصاد را درک کرده، در جستجوی راهکاری برای آن باشد (Staff of the IMF and the FSB Secretariat, 2015: 11) در این راستا، گروه بیست با همکاری شورای ثبات مالی در سال ۲۰۱۱، برای «شناسایی جهانی اشخاص حقوقی»^۴ و رصد وضعیت حقوقی آنها در قالب ارائه

۱. ماده ۱۲ - «سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است: ... ب- ظرف یک سال پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی را ایجاد نماید.

۲. این آیین‌نامه در سال ۱۳۹۸ از طریق الحاق دو تبصره به مواد ۲ و ۴ مورد اصلاح واقع شد. علاوه بر این، در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ هیأت موضوع ماده ۹ آیین‌نامه مزبور، به ترتیب، دستورالعمل چگونگی پالایش و پایش الکترونیکی شناسه‌های ملی اشخاص حقوقی (به اختصار د.ج.پ.ا.ش.م.ا.ح) و دستورالعمل اجرایی چگونگی تخصیص شناسه ملی به اشخاص حقوقی را تنظیم نمود.

3. Lehman Brothers

4. the Global Legal Entity Identifier System (GLEIS)

کد شناسه مرجع، ایجاد پایگاه منحصر به فرد و متمایزی را که در تعاملات مالی شرکت دارد و به LEI^۱ موسوم است، تصویب کرد و با تأسیس بنیاد جهانی شناسه اشخاص حقوقی^۲، این سازمان نوبنیاد را متولی اجرای سیاست یادشده ساخت (Rowley, 2016: 1,7).

پیش‌بینی شناسه منحصر به فرد این مزیت را دارد که اصل وجود و قلمرو اهلیت و صلاحیت شخص حقوقی را برای اشخاص ثالث قابل شناسایی می‌نماید، اما اشخاص حقوقی مانند هر پدیده حقوقی دیگری همواره «وضعیت حقوقی» ثابتی ندارند و ممکن است بعد از ایجاد، دچار تغییراتی شوند؛ برای مثال، ورشکسته یا منحل گردند یا بنابه دلایلی غیرفعال، معلق و... شوند. این تغییرات برای جامعه و اشخاص ثالث طرف معامله با آنها دارای آثار حقوقی متعددی است که لزوم توجه به ارتباط میان «وضعیت حقوقی» و «شناسه ملی» را که با هدف اطلاع‌رسانی دقیق وضعیت حقوقی شخص حقوقی به اشخاص ثالث ایجاد شده است جهت تضمین امنیت معاملاتی مطرح می‌سازد.

در این راستا پرسش‌هایی که در این پژوهش با نگاهی تطبیقی و تحلیلی به آن پرداخته شده، این است که تغییر «وضعیت حقوقی» اشخاص حقوقی، چه اثری بر «اعتبار شناسه ملی» آنها خواهد داشت؟ چه ارتباطی میان این دو در راستای تأمین حق دسترسی اشخاص به اطلاعات صحیح راجع به وضعیت حقوقی طرف معامله - جایی که حداقل یکی از متعاملان شخص حقوقی است - باید وجود داشته باشد و چگونه می‌توان وضعیت «شناسه شخص حقوقی» را به نحوی سازمان‌دهی نمود که متناسب و مبین «وضعیت» شخص حقوقی باشد؟

برای پاسخ به این پرسش‌ها، در وهله اول مفهوم و اوصاف شناسه اشخاص حقوقی مورد بررسی قرار می‌گیرد و اهمیت آگاهی از وضعیت شخص حقوقی تشریح می‌گردد. سپس اقسام وضعیت‌های اشخاص حقوقی مندرج در دستورالعمل نحوه تخصیص و ثبت تغییرات شناسه ملی اشخاص حقوقی مورخ ۵ اردیبهشت ۱۴۰۲ شناسایی و بر حسب تأثیرگذاری بر اعتبار شناسه اشخاص حقوقی دسته‌بندی می‌شوند. در نهایت ضمن مطالعه هریک از وضعیت‌ها، آسیب‌شناسی شده، راهکارهایی برای حل اشکالات مطرح می‌گردد.

۲. مفهوم و اوصاف شناسه اشخاص حقوقی

LEI در تعاریف بین‌المللی یک کد بیست رقمی متشکل از اعداد و حروف تعریف شده است که امکان شناسایی دقیق و منحصر به فرد اشخاص حقوقی شرکت‌کننده در تبادلات مالی را فراهم می‌آورد. (ESMA, 2017: 1). این کد که بر اساس گواهی ISO-17442 سازمان جهانی استاندارد ایجاد شده،

1. Legal Entity Identifier

2. the Global Legal Entity Identifier Foundation (GLEIF)

با اتصال به پایگاه اطلاعاتی پشتیبان که حاوی اطلاعات هویتی مهم شخصیت حقوقی است، موجب شناسایی منحصر به فرد اشخاص حقوقی شرکت کننده در تبادلات مالی می شود (Ibid). در مقررات داخلی، بند «ج» ماده یک آیین نامه اختصاص شناسه ملی به کلیه اشخاص حقوقی ایرانی مصوب ۱۳۸۷، شناسه ملی را به «عددی که توسط پایگاه تنها به یک شخص حقوقی اختصاص داده می شود» تعریف نمود. مشابه این تعریف در بند «ث» ماده یک آیین نامه پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی ۱۳۹۳ تکرار شد.^۱

شناسه ملی اگرچه برخلاف LEI تنها حاوی یازده عدد و بدون حروف است، اما همانند LEI، نه تنها اشخاص حقوقی تجاری، بلکه سازمان ها و نهادهای دولتی را نیز دربر می گیرد. هرچند با شناسه جهانی این تمایز را دارد که محدود به اشخاص حقوقی شرکت کننده در تبادلات مالی نیست و کلیه اشخاص حقوقی موجود در ایران را ملزم به اخذ این شناسه می نماید. در این خصوص، سازمان جهانی استاندارد در گواهی ISO-17442، ضمن تعریف شخصیت حقوقی، تصریح دارد: «...تعریف حاضر صرفاً اشخاص حقیقی را مستثنی می کند و سازمان های دولتی و بین المللی را شامل می شود» (ISO, 2012: 1). بر همین اساس در بند «الف» ماده یک آیین نامه پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی، شخص حقوقی «هر تشکل، دستگاه، مؤسسه، شرکت یا عنوان دیگر که به موجب قانون ایجاد شده یا می شود یا در چارچوب قوانین و مقررات، واجد شخصیت حقوقی و احکام و آثار اشخاص حقوقی قلمداد می شود»، معرفی شده است. نکته حائز اهمیت آن است که کارکرد شناسه، شناسایی دقیق و منحصر به فرد شخص حقوقی و تعیین نوع ارتباط و سلسله مراتب میان اشخاص حقوقی است. همچنین شناسه باید برای محدوده وسیعی از مخاطبان ایدئال باشد (Bottega & Powell, 2012: 106). به همین منظور برای استاندارد بودن و تامین اهداف مورد نظر از ایجاد آن بایستی حاوی اوصاف و خصوصیات باشد که عبارتند از:

۲.۱. دوام و پایداری^۲

یک شخصیت حقوقی در طول حیات خود، اقدامات شرکتی^۳ متنوعی را تجربه می کند. مقصود از شرکت در این تعریف، نه مفهوم شرکت تجاری، بلکه به معنای شخصیت حقوقی مستقل است که از طریق نماینده خود می تواند فعالانه بازیگری کند (Tuomela, 1993: 12-13). در این فرایند اگرچه اقدامات ساده مانند تقسیم سود سهام یا سهم الشرکه تأثیری بر شناسه نخواهد داشت، اما اقدامات شرکتی نظیر ادغام، تغییر مالکیت یا تجزیه شرکت، همگی در زمره اقدامات شرکتی کلانی است که ممکن است بر

۱. «شناسه ملی: عددی یکتا که توسط پایگاه تولید و تنها به یک شخص حقوقی اختصاص داده می شود».

2. Persistence

3. Corporate Actions

شناسه شخص حقوقی اثرگذار باشد. در این راستا، ویژگی پایداری شناسه در بردارنده این نکته است که شناسه باید در طول حیات شخصیت حقوقی، بدون توجه به اقدامات شرکتی پایدار باقی بماند؛ مگر آنکه اقدام شرکتی به انحلال آن شخصیت منجر گردد (Powell, et al, 2011: 7-8).

۲.۲. خنثی‌گری^۱

برای آنکه شناسه بتواند در طول زمان تداوم و پایداری خود را حفظ کند باید خنثی باشد. برای مثال، ممکن است در نظر برخی حقوق‌دانان، مطلوب آن باشد که شناسه ارائه شده صرفاً جنبه کمی نداشته، بعد توصیفی هم پیدا کند؛ به طوری که معرف اطلاعاتی نظیر موضوع شرکت، نوع شرکت، محل ثبت شرکت و ... نیز باشد (وحیدی، ۱۳۹۵: ۱۴۹). با این حال، انجام این اقدام باعث می‌شود یک پیوند ناگسستنی میان شناسه ایجاد شده و ویژگی‌های توصیفی به وجود آید؛ به طوری که با هر بار تغییر این اوصاف، یک شناسه جدید ایجاد شود (Bottega & Powell, 2012: 110) به همین دلیل گفته شده است این اقدام، اصول اولیه مدیریت اطلاعات و تلاش عمده برای شناسایی منحصر به فرد شخص حقوقی را نقض می‌کند (Ibid).

۳.۲. انحصاری^۲ و منحصر به فرد بودن^۳

به منظور شناسایی دقیق و یکپارچه شرکت تجاری و حصول اطمینان نسبت به مدیریت داده‌ها و اطلاعات ارائه شده در نظام ثبت شرکت‌ها، به هر شرکت تجاری تنها یک کد یا شماره اختصاص می‌یابد. این ویژگی انحصار نامیده می‌شود (طباطبائی حصار و صفی‌زاده، ۱۴۰۰: ۴۵). روی دیگر سکه انحصاری بودن، منحصر به فرد بودن است. اگر انحصاری بودن به معنای آن است که به هر شخص حقوقی تنها یک شناسه اختصاص یابد، منحصر به فرد بودن به این معناست که شناسه اختصاص یافته هرگز نباید مورد استفاده مجدد قرار گیرد (Bottega & Powell, 2012: 110). این ویژگی باعث ایجاد حس اعتماد و اطمینان کاربر در راستای شناسایی و رصد شخصیت حقوقی می‌شود (Ibid).

۴.۲. توسعه‌پذیری^۴

برای اطمینان از پایداری و منحصر به فرد بودن شناسه، مهم است که شناسه قابل گسترش باشد؛ زیرا یک سیستم مطلوب شناسه باید این نکته را مد نظر داشته باشد که شناسه می‌تواند بیش از برآورد اولیه مورد استقبال اشخاص حقوقی قرار گیرد (Trade Associations, 2011: 19). بر این اساس، اولاً باید

-
1. Neutrality
 2. Uniqueness
 3. Singularity
 4. Extensibility

زیرساخت‌های مناسبی از سوی سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات شناسه ایجاد شود؛ ثانیاً باید به‌اندازه‌ای قوی باشد که بدون الگوی تکراری یا افزایش ارقام بتواند تعداد شناسه‌ها را گسترش دهد (Ibid).

۵.۲. ثبات ساختاری^۱

مقصود از ثبات ساختاری شناسه آن است که شناسه ارائه‌شده بایستی در طول حیات خود ثابت و بدون تغییر در مجموعه کاراکترهای خود باشد، زیرا هرگونه تغییر همانند افزایش تعداد کاراکتر در طول زمان می‌تواند تأثیر منفی قابل توجهی هم بر سیستم‌های متکی بر ساختار موجود شناسه و هم بر مخاطبان و ذی‌نفعان برای شناسایی و رصد شخصیت حقوقی داشته باشد (Ibid).

۶.۲. اعتمادپذیری^۲

اگر انتظار می‌رود که شناسه در سطح گسترده‌ای پذیرفته شود باید اطمینان حاصل گردد که قابل اعتماد و همکاری است. بر این اساس، داده‌های مندرج در بانک‌های اطلاعاتی شناسه اشخاص حقوقی بایستی به میزانی اطمینان‌پذیری داشته باشند که کاربران شناسه مطمئن باشند که شخصیت حقوقی را که به دنبال آن هستند، دقیق و منحصر به فرد شناسایی کرده‌اند (Bottega and Powell, 2012: 111).

۷.۲. سازگاری^۳

برای دستیابی به بالاترین سطح پذیرش، سازگاری یکی از مهم‌ترین اوصاف است. سازگاری شناسه از دو منظر مورد توجه است؛ از یک سو برای توسعه شناسه اشخاص حقوقی بایستی سیستم شناسه با دیگر سیستم‌های مرتبط با اشخاص حقوقی در همکاری و هماهنگی کامل باشد. افزون بر آن باید در محیط‌ها و پلتفرم‌های مختلف قابل دسترسی بوده و کارایی داشته باشد تا بتواند به راحتی موجب توسعه آن گردد (Trade Associations, 2011: 20).

۳. وضعیت شخص حقوقی و اهمیت شناسایی آن از طریق بانک اطلاعاتی شناسه اشخاص حقوقی

«وضع» در یکی از فرهنگ‌های حقوقی به معنای جعل، معین کردن چیزی و حکم وضعی آمده است (جعفری لنگرودی، ۱۴۰۰: ۷۸۱). در حقوق ایران معمولاً از وضعیت در مباحث اشخاص و محجورین و قراردادها بحث می‌شود (شهیدی، ۱۳۹۱: ۲۱). مقصود از وضعیت در حقوق مدنی «مجموعه اوصافی است

1. Structurally Fixed
2. Reliability
3. interoperability

که جزء شخصیت هستند و قابل مبادله و تقویم به پول نمی‌باشد- اوصافی که قانون مدنی مورد توجه قرار داده آثاری بر آنها مترتب می‌نماید- به استثنای وصفی که اصطلاحاً اهلیت نامیده می‌شود. بنابراین وضعیت شامل اوصافی است که منشأ حقوق و تکالیف غیرمالی است مانند سن و جنس...» (صفایی، ۱۳۹۰: ۲۸) علاوه بر این، در خصوص وضع اشخاص، گفته شده است: «عبارت است از کیفیتی که اشخاص از نظر قوانین جاری یک کشور دارا می‌باشند» (جعفری لنگرودی، ۱۴۰۰: ۷۸۱). به نظر می‌رسد تعریف اخیر از تعریف نخست، جامع‌تر است.

بنابر این تعاریف، برای ارائه یک تعریف جامع‌تر در خصوص وضعیت شخص حقوقی می‌توان گفت «وضعیت ناظر بر کیفیتی است که نظام حقوقی هر کشوری برای شخص حقوقی مقرر نموده است». در تعریف پیش گفته، مفهوم «وضعیت» متمایز از مفهوم «اطلاعات وضعیتی شخص حقوقی» است. مقصود از اطلاعات وضعیتی، مجموعه‌ای از اطلاعات مالی- اقتصادی شخص حقوقی نظیر ترازنامه‌ها، صورت‌های مالی و تصمیمات مجامع است که اهمیت آنها در ارائه وضعیت صحیح از شرکت تجاری به منظور تصمیم‌گیری در خصوص سرمایه‌گذاری و یا بهبود نظارت بر عملکرد قانونی شرکت تجاری است (طباطبائی حصارى و صفی‌زاده، ۱۴۰۱: ۲۱۳)؛ این درحالی است که مقصود از وضعیت، اطلاعات هویتی اشخاص حقوقی است که قلمرو صلاحیت، اهلیت، صاحبان امضای مجاز و... امکان فعالیت با معیارهای حقوقی را دربر می‌گیرد. از این باب ذی‌نفعان حق دارند جهت اعتماد و ایجاد اطمینان از آخرین وضعیت شخص حقوقی مطلع شوند و یکی از ابزارهای این حق اطلاع، انعکاس این وضعیت‌ها در بانک اطلاعات هویتی شناسه اشخاص حقوقی است (Powell, et al, 2011: 3).

ژرارد هاتزینک^۱، رئیس اسبق هیئت مدیره بنیاد جهانی شناسه اشخاص حقوقی، یکی از مبانی اصلی ایجاد شناسه اشخاص حقوقی را آگاهی از وضعیت شخص حقوقی می‌داند؛ چراکه به عقیده وی، امروزه در سرتاسر جهان مشتریان در حجم بسیار بالایی در حال خرید کالاها و خدمات هستند و خواهان اطمینان از این موضوع‌اند که بازیگران اقتصادی حاضر در فضای دیجیتال برای ارائه کالاها و خدمات موردنظر، شخصیت حقوقی و اهلیت و صلاحیت لازم را برای انعقاد معامله داشته باشند. درحالی که سیستم‌های اطلاعاتی موجود، اطلاعاتی پیچیده و هزینه‌بر ارائه می‌دهند که باعث می‌شود مشتریان و مصرف‌کنندگان به‌سختی بتوانند وضعیت حقوقی تأمین‌کنندگان بالقوه را شناسایی کنند (Hartsink, 2018: 1). با وجود گذشت بیش از یک دهه، همچنان خاطرۀ شکست اقتصادی گروه لیمن برادرز در ۱۳ و ۱۴ اکتبر ۲۰۰۸ زبانزد است. پس از اعلام ورشکستگی بخش‌هایی از این گروه در بریتانیا و دیگر حوزه‌های قضایی، اغلب بستانکاران و معامله‌گران که با شرکت‌های زیرمجموعه این گروه اقتصادی

1. Gerard Hartsink

همکاری داشتند با بیش از هفت هزار شخصیت حقوقی در بیش از چهل کشور مواجه بودند که به دلیل پیچیدگی‌های موجود، نه تنها اطلاعاتی از وابستگی اشخاص حقوقی یادشده به گروه لیمن برادرز نداشتند، بلکه از وضعیت آنها از حیث فعال بودن یا نبودن نیز آگاه نبودند و بر همین اساس تا مدت‌ها پرداخت‌های خود را برای دریافت کالاها یا خدمات مربوطه به اشخاص حقوقی زیرمجموعه ادامه دادند (Chan & Milne, 2013: 19). این درحالی است که در صورت وجود یک نظام استاندارد شناسه که می‌توانست ضمن ارائه وابستگی‌ها در گروه‌های شرکتی، درک درستی از وضعیت حقوقی شخص حقوقی طرف معامله ارائه دهد، ورشکستگی گروه لیمن برادرز تا این حد وسیع دامن‌گیر سایر ذی‌نفعان نمی‌شد؛ امری که یکی از اهداف ایجاد گلیف (سامانه جهانی شناسه اشخاص حقوقی) و از جمله اهداف سامانه شناسه اشخاص حقوقی در ایران است.

۴. اقسام وضعیت‌ها بر اساس تعریف سامانه شناسه اشخاص حقوقی

وضعیت در تعریف صاحب‌نظران سیستم LEI دارای دو مفهوم متفاوت است:

در معنای اول، ناظر به وضعیت خود شخص حقوقی است. در این خصوص، اشخاص حقوقی که به بازارهای بین‌المللی وارد می‌شوند باید بتوانند در هر مقطع زمانی وضعیت خود را از حیث آنکه مهبیای فعالیت تجاری هستند یا غیرفعال از نظر حقوقی، در سامانه مربوطه به‌عنوان بخشی از اطلاعات مرجع منعکس کنند (Powell, et al, 2011: 6).

در معنای دوم، وضعیت ناظر به شناسه شخص حقوقی است؛ به این معنا که اعتبار یا عدم اعتبار خود شناسه در سامانه شناسه اشخاص حقوقی مد نظر است (Trade Associations, 2011: 20).

در ایران پیش‌تر بین وضعیت شخص حقوقی و وضعیت شناسه تفکیکی صورت نگرفته بود؛ با این حال، این تفکیک در دستورالعمل نحوه تخصیص و ثبت تغییرات شناسه ملی اشخاص حقوقی مورخ ۵ اردیبهشت ۱۴۰۲ در قالب ماده ۱۸ عینا آمده است. آنچه در این پژوهش مورد توجه است، وضعیت در مفهوم اول و تأثیر آن بر وضعیت در مفهوم دوم است.

در خصوص وضعیت در معنای اول، به زعم صاحب‌نظران و بر اساس آنچه در سامانه جهانی شناسه اشخاص حقوقی (گلیف) مورد نظر است، صرف تعیین فعال یا غیرفعال بودن شخصیت حقوقی در سامانه شناسه کفایت می‌کند (Powell, et al, 2011: 3).

با این حال در مقررده موضوع ماده ۱۸ دستورالعمل نحوه تخصیص و ثبت تغییرات شناسه ملی اشخاص حقوقی، یازده وضعیت برای اشخاص حقوقی معرفی شده که بر اساس تأثیری که بر وضعیت در معنای دوم می‌گذارد در سه دسته قابل طبقه‌بندی است. با توجه به مقررده یادشده، در گروه اول، شناسه

معتبر خواهد بود؛ درحالی که در گروه دوم، شناسه تعلیق می‌شود و درنهایت در گروه سوم، شناسه ابطال می‌گردد:

گروه اول: فعال، منحل‌شده (درحال تصفیه)، ورشکسته (درحال تصفیه)، غیرفعال بورسی؛
گروه دوم: غیرفعال مالیاتی، نقص اطلاعات، شناسه زائد، پایان مجوز؛
گروه سوم: ختم تصفیه، حذف، ادغام، تبدیل، تفکیک، ائتلاف مال موقوفه.
با توجه به گروه‌بندی ارائه‌شده، رویکرد نظام مقررات شناسه ملی در خصوص تأثیر وضعیت بر شناسه مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد.

۱.۴. شناسه معتبر به اعتبار وضعیت فعال شخصیت حقوقی

همان‌طور که پیش‌تر در باب وصف دوام و پایداری شناسه اشاره شد، شناسه استاندارد باید همگام با وضعیت شخص حقوقی و بدون توجه به اقدامات شرکتی که موجب انحلال شخصیت حقوقی نمی‌شود، پایدار باقی بماند. بدون تردید در مواردی که شخصیت حقوقی فعال است، مسئله‌ای در باب اعتبار شناسه وجود ندارد. با این حال، در مواردی که شخصیت حقوقی در حال تصفیه است، نسبت به بقای اعتبار شخصیت حقوقی تردید وجود دارد و قانون‌گذار به این تردید پاسخ صریحی نداده است؛ هرچند ماده ۲۰۸ قانون تجارت^۱ با معتبر شناختن اهلیت شرکت درحال تصفیه برای انعقاد قرارداد، به‌طور ضمنی بقای شخصیت حقوقی را تا ختم عملیات تصفیه مورد پذیرش قرار داده است (صقری، ۱۳۹۳: ۲۵۶). بر همین اساس با توجه به بقای شخصیت حقوقی، مقررۀ یادشده حکم به اعتبار شناسه در هنگام انجام عملیات تصفیه داده است.

۲.۴. تعلیق شناسه به اعتبار وجود موانع قانونی برای اعتبار فعال شخصیت حقوقی

در مواردی ممکن است وضعیت شناسه ملی معلق باشد. منظور از وضعیت معلق شناسه ملی، شرایطی است که یک شخص حقوقی به صورت منجز شکل گرفته و شناسه ملی نیز دریافت کرده است، اما سپس به علت عدم رعایت قوانین، مقررات و ضوابط اعلامی از سوی سازمان متولی شناسه ملی، اعتبار شناسه ملی وی معلق شده باشد. در این صورت، وضعیت خود شخص حقوقی معلق نبوده، می‌تواند فعالیت‌هایی را که نیاز به شناسه ملی ندارد، انجام دهد؛ اما با توجه به معلق بودن وضعیت شناسه ملی، شخص حقوقی حق استفاده از شناسه ملی را نداشته، امکان انجام برخی فعالیت‌ها که نیاز به شناسه ملی معتبر دارد از جمله گشایش حساب بانکی را نخواهد داشت و از دریافت خدمات مبتنی بر شناسه تا زمان تکمیل اطلاعات و رفع موانع قانونی محروم است. در شرایط فعلی به‌نظر می‌رسد وضعیت معلق، یک

۱. ماده ۲۰۸- «اگر برای اجرای تعهدات شرکت معاملات جدیدی لازم شود، متصدیان تصفیه انجام خواهند داد».

ضمانت اجرای انضباطی برای شخص حقوقی است تا در صورتی که قوانین، مقررات و ضوابط اعلامی در خصوص شناسه ملی را رعایت نکند به صورت موقت از انجام اموری که نیاز به شناسه ملی دارد محروم شود و این محرومیت وی را وادار به رعایت قوانین و مقررات مربوطه در خصوص شناسه ملی نماید، اما این امر بر اهلیت و صلاحیت حقوقی شخص یادشده تأثیری نخواهد داشت.

مطابق با توضیحات پیش گفته و بر اساس مقررات جاری در خصوص شناسه ملی، شناسه شخص حقوقی اصولاً معتبر است و صرفاً در موارد زیر به وضعیت تعلیق درخواهد آمد:

در صورت ارائه اطلاعات ناقص، تکراری، متناقض یا خلاف واقع از سوی اشخاص حقوقی یا عدم ارائه اسناد و مدارک مثبت از سوی شخص حقوقی و عدم اصلاح و تکمیل در مهلت مقرر؛
در شرایطی که اشخاص حقوقی دارای بیش از یک شناسه ملی باشند و پس از اعلام دبیرخانه یا سازمان ثبت کننده یا دستگاه ناظر، در زمان مقرر نسبت به انطباق وضعیت خود اقدام نکنند؛
در صورتی که ظرف ۲۴ ساعت تغییرات خود را به سازمان ثبت کننده یا سازمان ناظر اعلام نکنند؛
علاوه بر موارد یادشده، در صورتی که وضعیت شرکت غیرفعال مالیاتی بوده یا مجوز آن پایان یافته باشد، وضعیت شناسه به معلق تغییر می یابد (ماده ۱۸ دستورالعمل).

رویکرد قانون گذار در تأسیس نهاد تعلیق شناسه، رویکردی مغایر با اصول بنیادین شناسه است. در این خصوص: در وهله اول بایستی به مغایرت رویکرد حاضر با اصل انحصار اشاره کرد. این اصل همان طور که پیش تر گفته شد به این معناست که هر شخص حقوقی تنها دارای یک شناسه خواهد بود. اهمیت این اصل در نظر قانون گذار به حدی است که در تعریف شناسه ملی در مقررات آیین نامه های سال های ۱۳۸۷

۱. ماده ۷ آیین نامه پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی - «در صورت ارائه اطلاعات ناقص، تکراری، متناقض یا خلاف واقع از سوی اشخاص حقوقی یا عدم ارائه اسناد و مدارک مثبت، هیأت موظف است به شخص حقوقی اطلاع دهد تا در مهلتی که برای این منظور تعیین می شود نسبت به اصلاح و تکمیل اطلاعات خود اقدام کند. در صورت خودداری، هیأت می تواند نسبت به تعلیق اعتبار شناسه ملی شخص حقوقی تا اصلاح و تکمیل اطلاعات مزبور مبادرت نماید».

۲. تبصره ماده ۸ آیین نامه پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی - «اشخاص حقوقی که به هر شکل و عنوان دارای بیش از یک شناسه ملی می باشند، موظفند ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه با ابلاغ هیأت نسبت به انطباق وضعیت خود اقدام کنند، در غیر این صورت، هیأت نسبت به تعلیق اعتبار شناسه های ملی مذکور اقدام می نماید».

۳. ماده ۱۵ دستورالعمل نحوه تخصیص و ثبت تغییرات شناسه ملی اشخاص حقوقی - «اشخاص حقوقی مکلفند تغییرات خود را ظرف مدت ۲۴ ساعت به سازمان ثبت کننده یا سازمان ناظر اعلام نمایند؛ سازمان ثبت کننده یا ناظر پس از دریافت تقاضا، بلافاصله نسبت به راستی آزمایی و تأیید اطلاعات و ارسال آن به پایگاه جهت بروزرسانی تغییرات اقدام می کند. ... تبصره ۳: در صورتی که شخص حقوقی اطلاعات تغییر یافته خود را مطابق ماده ۱۲ اعلام نکند، شناسه ملی توسط دبیرخانه تعلیق خواهد شد».

و ۱۳۹۳، با این عبارت «تنها به یک شخص حقوقی اختصاص داده می‌شود» تصریح شده^۱ و اصلی انحصاری است. استفاده از ضمانت اجرای تعلیق به جای ابطال شناسه زائد در مقررۀ حاضر، مغایر با رویکردی است که قانون‌گذار در مقررات یادشده داشته است.

نقد دیگر وارد بر این رویکرد، مغایرت با اصل دوام و پایداری شناسه است. برابر این اصل، شناسه شخص حقوقی بایستی بدون توجه به هرگونه اتفاقی که در طول حیات شخصیت حقوقی رخ می‌دهد، پایداری و فعال بودن خود را حفظ کند. بر همین اساس است که در سیستم LEI وضعیت تعلیق به‌کار نرفته و تنها از سه وضعیت (فعال - تصدیق شده^۲، فعال - تصدیق نشده^۳ و غیرفعال^۴) سخن گفته شده است (Trade Associations, 2011: 20). در این راستا، اگرچه شخص حقوقی مکلف است اطلاعات مربوط به پایگاه LEI را ظرف ۲۴ ساعت به‌روزرسانی کند و صحت اطلاعات مندرج در سامانه را هر سال تصدیق نماید، لیکن در صورت عدم اقدام در صورت ثبت نشدن تغییرات ظرف ۲۴ ساعت، تغییری در وضعیت شناسه ایجاد نمی‌شود و در صورت عدم تصدیق سالیانه، وضعیت از فعال - تصدیق شده به فعال - تصدیق نشده تغییر می‌یابد (McKinsey & Company and GLEIF, 2017: 7). این درحالیست که در ایران، در حال حاضر این تغییرات مشمول تبصره ماده ۱۵ دستورالعمل مصوب ۱۴۰۲ است؛ یعنی شخص حقوقی موظف است ظرف ۲۴ ساعت به سازمان ثبت‌کننده یا سازمان ناظر اعلام نماید. ضمانت اجرای ترک این تکلیف، تعلیق شناسه تا زمان اصلاح اطلاعات است.

اشکال دیگر وارد بر این رویکرد، نقض اصل تشویق اشخاص حقوقی به أخذ شناسه ملی است که به عقیده برخی صاحب‌نظران یکی از اصول راهنمای اجرای سیستم شناسه می‌باشد (Trade Associations, 2011: 8) مطابق این اصل، سیستم شناسه باید انگیزه مناسبی را برای اشخاص حقوقی جهت أخذ شناسه و همچنین به‌روزرسانی و تصدیق سالیانه اطلاعات فراهم آورد (Ibid). این مسئله با پیوند دادن اعتبار شناسه و گواهی مالیاتی که به‌عنوان یک ضمانت اجرای انضباطی است نقض شده است. از طرف دیگر مقررات یادشده هیچ الزامی برای تصدیق سالیانه اطلاعات مندرج در پایگاه اطلاعات شناسه ملی اشخاص حقوقی ارائه نداده و تنها در ماده ۳ دستورالعمل ۱۴۰۲ از لزوم

۱. ماده یک آیین‌نامه اختصاص شناسه ملی به کلیه اشخاص حقوقی ایرانی... «ج- شناسه ملی: عددی که توسط پایگاه تنها به یک شخص حقوقی اختصاص داده می‌شود».

ماده یک آیین‌نامه پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی... «ث- شناسه ملی: عددی یکتا که توسط پایگاه تولید و تنها به یک شخص حقوقی اختصاص داده می‌شود».

2. Available - Certified
3. Available - Uncertified
4. Disabled

راستی‌آزمایی اطلاعات از سوی نهاد ثبت‌کننده سخن گفته است.^۱ این درحالی است که سیستم جهانی LEI ضمن آنکه شخصیت حقوقی را مکلف می‌کند هنگام تقاضا برای اخذ شناسه، اطلاعات دقیق ارائه دهد و نهاد متولی صدور LEI پس از ارائه، نسبت به صحت این اطلاعات از منابع داخلی استعلام می‌کند، فرایند تصدیق سالیانه را نیز به رسمیت شناخته است. این فرایند از آن جهت که هیچ سیستمی همانند سیستم جهانی شناسه شخص حقوقی این میزان از سخت‌گیری را در تأیید منظم اطلاعات ندارد و باعث می‌شود تا کاربران بتوانند ملاحظه کنند آخرین بار چه زمانی اطلاعات مربوطه تصدیق شده است، مکانیسمی منحصر به فرد شناخته شود (McKinsey & Company and GLEIF, 2017: 7).

۳.۴. ابطال شناسه به اعتبار بطلان یا انحلال شخصیت حقوقی

دستورالعمل مصوب ۱۴۰۲ وضعیت شناسه را در موارد ختم تصفیه، حذف، ادغام، تبدیل، تفکیک و اتلاف مال موقوفه که ذیل وضعیت اشخاص حقوقی در ماده ۱۸ ذکر شده‌اند، باطل دانسته است. این بخش از مقرر از دو منظر دارای اشکال کلیدی است. اشکال اول، ناظر به وجود اصطلاحاتی

۱. ماده ۳- «سازمان ثبت‌کننده اشخاص حقوقی موضوع ماده (۲) به شرح ذیل است: ۱- شرکتهای تجاری و مؤسسات غیر تجاری که به موجب قانون تجارت تشکیل می‌شوند و از لحاظ ثبت تابع قانون مذکور می‌باشند؛ پس از ثبت در مراجع ثبت شرکتهای و مؤسسات غیر تجاری، شناسه ملی دریافت می‌کنند. ۲- شرکتهای یا مؤسساتی که به موجب قوانین خاص ایجاد شده یا می‌شوند و در قوانین و مقررات مرجع خاصی برای ثبت آنها در نظر گرفته شده است مانند شرکتهای تأسیس شده در مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی، شرکتهای سهامی زراعی، تشکلهای کارگری و کارفرمایی، اتحادیه‌های صنفی و ... پس از ثبت در مرجع قانونی ذیربط و تأیید و راستی‌آزمایی اطلاعات آنها توسط «سازمان ثبت‌کننده» از طریق سرویس الکترونیک به پایگاه ارسال و شناسه ملی دریافت می‌کنند. ۳- اشخاص حقوقی موضوع بند «۲» ماده (۲) که به موجب قانون ایجاد می‌شوند و «سازمان ثبت‌کننده» برای آنها در قوانین و مقررات مشخص نشده است و نیز سایر اشخاصی که بدون الزام به ثبت دارای شخصیت حقوقی شناخته می‌شوند و مشمول بندهای الف و ب نیستند، توسط اداره کل به شرح ذیل شناسه ملی دریافت می‌کنند. ۱-۳- اشخاص حقوقی که دارای دستگاه ناظر هستند، بدو نسبت به ورود اطلاعات خود در بانک اطلاعاتی دستگاه مربوط اقدام می‌کنند. دستگاه ناظر حداکثر ظرف مدت ۳ روز کاری نسبت به تأیید اطلاعات و ارسال آن به اداره کل به صورت الکترونیک و یا صدور ابلاغ نقص یا رد برای متقاضی اقدام می‌نماید. ۲-۳- اداره کل حداکثر ظرف مدت سه روز کاری درخواست را بررسی و در صورت عدم وجود نقص، نسبت به تخصیص شناسه ملی و صدور گواهی تخصیص اقدام کند. ۳-۳- اشخاصی که فاقد دستگاه ناظر می‌باشند، جهت تخصیص شناسه ملی، اطلاعات خود را در سامانه ثبت من به آدرس <https://my.ssaa.ir> و یا هر سامانه دیگری که بدین منظور از سوی سازمان ایجاد می‌شود، وارد می‌کنند و به همراه مدارک و مستندات مورد شخصیت حقوقی و نیز سایر اطلاعات مورد نیاز به اداره کل ارسال می‌نمایند. اداره کل پس از بررسی و راستی‌آزمایی اطلاعات، حداکثر ظرف مدت سه روز کاری نسبت به تأیید درخواست، تخصیص شناسه ملی و صدور گواهی تخصیص اقدام می‌نماید. در صورت نقص اطلاعات، درخواست به متقاضی جهت رفع نقص برگشت داده می‌شود».

مبهم و نامشخص در این مقرر است؛ برای مثال، حذف یا تفکیک شخص حقوقی که در جدول ماده ۱۸ ذیل عنوان وضعیت شخص حقوقی آمده، دارای ابهام است. هرچند ظاهراً مراد از تفکیک، تجزیه است که در بند «ب» ماده ۱۷ ذکر شده است. همچنین به نظر می‌رسد مقصود از حذف، ابطال شخصیت حقوقی است. از طرف دیگر، وضعیت قابل ابطال اگرچه در حقوق ایران بیگانه یا دست کم نادر است، اما در تعریف آن گفته شده، مقصود از عمل حقوقی قابل ابطال، عمل حقوقی است که از آغاز انعقاد به وسیله اشخاص مورد حمایت قانون‌گذار قابل حذف است (کاتوزیان، ۱۳۹۲ الف: ۳۳۰). برخلاف بطلان، قابلیت ابطال از آغاز صحیح واقع شده، منتها از جانب افراد خاصی قابل حذف است؛ به گونه‌ای که برخلاف فسخ دارای اثر قهقراپی بوده، عطف به ماسبق می‌شود. به بیان دیگر، ابطال قرارداد «از بین بردن تمام قرارداد صحیح از عالم اعتبار و امحای آثار حقوقی آن از ابتدای تشکیل است» (شهیدی، ۱۳۹۱: ۵۲). بر این اساس، اگر به تعریف قابلیت ابطال توجه شود، جز برخی از مصادیق حذف، هیچ‌یک از موارد مندرج در گروه سوم از جمله مصادیق آن به‌شمار نمی‌روند و بر حسب مورد، قطع نظر از ابهام حذف و تفکیک شخص حقوقی، می‌توان وضعیت شناسه را منسوخ یا منقضی یا... دانست.

بی‌اعتباری یا انحلال شخصیت حقوقی نقطه مشترک اغلب مصادیقی است که بر مبنای اصل دوام و پایداری، وضعیت‌هایی را در گروه سوم پدید آورده که بی‌اعتباری شناسه را ایجاد کرده است. با این حال، نمی‌توان مدعی بود که در تمامی این مصادیق شخصیت حقوقی منحل می‌گردد. برای بررسی این مسئله، در ادامه هریک از مصادیق مندرج در گروه سوم بررسی می‌شود.

۱.۳.۴. ختم تصفیه

شخص حقوقی اعم از اینکه ورشکسته یا منحل شود، تا ختم تصفیه شخصیت حقوقی آن موجود است. در این باره ماده ۲۰۸ لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت در مورد شرکت سهامی می‌گوید: «تا خاتمه امر تصفیه شخصیت حقوقی شرکت جهت انجام امور مربوط به تصفیه باقی خواهد ماند و مدیران برای تصفیه موظف به خاتمه دادن کارهای جاری و اجرای تعهدات و وصول مطالبات و تقسیم دارایی شرکت می‌باشند و هرگاه برای اجرای تعهدات شرکت معاملات جدیدی لازم شود مدیران تصفیه انجام خواهند داد». ملاک این ماده در سایر اشخاص حقوقی نیز قابل اجراست.

مفهوم ماده ۲۰۸ دلالت بر این دارد که بعد از ختم تصفیه، شخصیت حقوقی از بین می‌رود. چنین شخص حقوقی ممکن است اصلاً شناسه نگرفته باشد که در این صورت بعد از ختم تصفیه به علت سلب شخصیت حقوقی، شایستگی و شرایط اخذ شناسه را ندارد. در صورتی که قبل از ختم تصفیه شناسه داشته، پس از ختم تصفیه لازم است وضعیت خود شخص حقوقی به «تصفیه‌شده» و وضعیت شناسه

ملی آن به علت اینکه قبل از ختم معتبر بوده و نسبت به آینده نامعتبر است، به «منسوخ» تغییر یابد. در این مورد بهتر است متصدیان تصفیه، ختم تصفیه را نیز به سازمان ثبت‌کننده اطلاع دهند تا تغییرات لازم در سامانه انجام شود.

۲.۳.۴. حذف

وضعیت حذف ظاهراً دال بر بی‌اعتباری شخصیت حقوقی است و در این مفهوم، معنایی اعم از بطلان و ابطال دارد.

وضعیت نامعتبر یا باطل، وضعیتی است که به علت بطلان عقد شرکت تجاری، شخصیت حقوقی در عالم اعتبار از ابتدا ایجاد نشده است و امکان اصلاح عقد نیز وجود ندارد. بطلان عقد شرکت تجاری تابع قواعد عمومی قراردادها در خصوص تشکیل قراردادها است؛ برای مثال، اگر شرکتی برای انجام امور نامشروع تشکیل شود به علت جهت نامشروع، باطل خواهد بود و این امر قابلیت اصلاح نیز ندارد. لذا وضعیت این شخص حقوقی باطل و وضعیت شناسه آن نیز باطل است؛ زیرا شخص حقوقی اصلاً ایجاد نشده است. با وجود این، دستورالعمل مصوب ۱۴۰۲، نسبت به بطلان شخص حقوقی و بطلان شناسه آن، قاعده کلی ذکر نکرده و فقط در دو مورد، از باطل بودن شناسه سخن به میان آورده است (بندهای «الف» و «ب» ماده ۱۷) که نقد آن ذکر خواهد شد. بنابراین، دستورالعمل یادشده از جامعیت برخوردار نیست و پیشنهاد می‌شود که چنین مقرره‌ای الحاق گردد: «هرگاه معلوم شود که شخص حقوقی از ابتدا به وجود نیامده و باطل بوده است، وضعیت شناسه آن نیز باطل اعلام خواهد شد».

مفهوم قابلیت ابطال پیش‌تر تعریف شده است؛ از جمله مثال‌هایی که می‌توان نسبت به اعمال این وضعیت در خصوص اشخاص حقوقی ارائه کرد، معاملات مدیران و مدیرعامل شرکت سهامی طبق ماده ۱۲۹ لایحه اصلاح قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ است. اگر این معامله موجب شخصیت حقوقی بوده باشد و هیئت مدیره و مجمع عمومی شرکت سهامی آن را اجازه ندهد، قابل ابطال است. به این ترتیب، در این مثال، ابطال معامله را فقط شرکتی که نسبت به طرفین معامله حکم شخص ثالث را دارد می‌تواند از دادگاه بخواهد و در صورتی که آن را به حال خود واگذارد، معامله نافذ است و به عمل حقوقی ویژه‌ای برای تنفیذ نیاز ندارد. این وضعیت حقوقی شخص حقوقی صرفاً ناشی از قانون است، زیرا وضعیت قابل ابطال مشمول قواعد عمومی نیست (کاتوزیان، ۱۳۹۲ الف: ۳۳۰-۳۳۱) تا بتوان مصادیق آن را توسعه داد. در نتیجه، دستور مرجع قضایی بدون استناد به قانون نمی‌تواند باعث ابطال شخص حقوقی گردد. در این خصوص، حکم یادشده در ماده ۲۷۰ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۲۴ اسفند ۱۳۴۷ و مواد بعد از آن قابل توجه است که عدم رعایت مقررات قانونی مربوط به تشکیل شرکت‌های

سهامی را موجب قابلیت ابطال شرکت دانسته است، اما در صورت رفع ایرادات قانونی امکان اصلاح و صحت شرکت وجود دارد.

۴.۳.۳. ادغام^۱

ادغام در تعریف صاحب نظران حقوق شرکت‌ها «عبارت است از روندی که در نتیجه آن و بدون آنکه شرکت یا شرکت‌های موضوع ادغام زمان دراز و هزینه انحلال را تحمل کنند با شرکت دیگری یکی شده و یا شخصیت جدیدی از یکی شدن دو یا چند شرکت تشکیل می‌گردد» (پاسبان، ۱۳۹۱: ۲۱۸). نویسندگان حقوقی عمدتاً در بررسی وضعیت شرکت‌های تجاری و دولتی از ادغام صحبت کرده‌اند. با وجود این، تفاوتی بین ادغام شرکت‌های تجاری با سایر اشخاص حقوقی وجود ندارد و از کلام حقوق دانان در خصوص شرکت‌های تجاری در مورد سایر اشخاص نیز می‌توان استفاده کرد جز اینکه فرض ادغام برای موقوفات دور از ذهن به نظر می‌رسد.

ادغام بر اساس تعریف ارائه شده و آن طور که در ماده یک آیین‌نامه اجرایی بند «ز» ماده ۱۱۱ اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۸۳ اشاره شده است به دو صورت انجام می‌گیرد: ادغام ساده یا یک‌جانبه که بر اثر آن یک یا چند شرکت با انتقال کلیه دارایی و بدهی خود به شرکتی موجود، شخصیت حقوقی خود را از دست داده، در آن شرکت منحل می‌گردد.

ادغام مرکب یا دوجانبه که عبارت است از اینکه دو یا چند شرکت تجاری، یک شرکت تجاری جدید ایجاد کنند و در آن شرکت جدید ترکیب شوند و شخصیت حقوقی شرکت‌های تجاری موجود از بین رفته، منحل گردد.^۲ به عقیده صاحب نظران، معمول‌ترین نوع ادغام، نوع دوم آن است (Powell, et al, 2011: 7-8). در این خصوص گفته شده راهکار مطلوب برای یک سیستم شناسه استاندارد در فرض ادغام مرکب، آن است که یکی از شناسه‌ها به عنوان شناسه شخصیت حقوقی جدید باقی بماند و سایر شناسه‌ها حذف شوند تا امکان ردیابی تسهیل گردد. با این حال، در مواردی که باید شناسه جدید تولید شود، لازم است میان شناسه‌های قدیم و جدید پیوندی ایجاد گردد که امکان رصد وضعیت شخص حقوقی وجود داشته باشد (Ibid).

1. Merger.

۲. ماده ۱- «مفهوم ادغام یا ترکیب شرکتها از لحاظ مقررات مالیاتی به دو صورت ذیل می‌باشد:
الف) انتقال داراییها و بدهی‌های یک یا چند شرکت به یک شرکت دیگر که از این پس شرکت موجود نامیده می‌شود، به طوری که شرکت‌های ادغام‌شونده منحل می‌شوند لکن شرکت موجود نام و هویت خود را حفظ کرده و دارایی و بدهی آن به میزان جمع دارایی و بدهی شرکت‌های ادغام‌شونده افزایش می‌یابد.
ب) انتقال داراییها و بدهی‌های یک یا چند شرکت به شرکت جدید، به طوری که شرکت‌های ادغام‌شونده منحل شده و میزان دارایی و بدهی شرکت جدید معادل جمع داراییها و بدهی‌های شرکت‌های ادغام‌شونده خواهد بود».

۴.۳.۴. تبدیل^۱

تبدیل در دیدگاه صاحب‌نظران حقوق شرکت‌ها، عبارت است از وضعیتی که بدون آنکه باعث انحلال و محو شخصیت حقوقی و ایجاد شخصیتی جدید گردد، به شرکت شکل و قالبی نو می‌دهد (اسکینی، ۱۳۹۵: ۵۱)؛ برای مثال، برابر ماده ۱۳۵ قانون تجارت، هر شرکت تضامنی می‌تواند با تصویب تمام شرکا، به شرکت سهامی مبدل گردد.^۲ آنچه در فرایند تبدیل حائز اهمیت است استمرار شخصیت حقوقی شرکت بدون انجام عملیات تصفیه است. لذا سخن برخی حقوق‌دانان که معتقدند در فرایند تبدیل، شرکت جدید به قائم‌مقامی از شرکت قبلی عهده‌دار تمام تعهداتی است که شرکت قبلی داشته و تمامی روابط قراردادی و غیرقراردادی که در روابط بین شرکت، شرکا و سهام‌داران و اشخاص ثالث وجود داشته و با تمام اوصاف خود به شرکت جدید منتقل می‌شود، محل ایراد است (صحرانورد، ۱۳۹۳: ۶۸)؛ زیرا در واقع شخصیت حقوقی سابق از بین نرفته، شخصیت حقوقی جدیدی به وجود نمی‌آید، بلکه شخصیت حقوقی در شکل و قالب جدیدی به فعالیت می‌پردازد (سماواتی، ۱۳۹۱: ۲۸۵).

از این منظر، مقررۀ حاضر را باید مغایر با اصل دوام و پایداری شناسۀ اشخاص حقوقی دانست، زیرا اقتضای اصل یادشده، دوام و پایداری شناسه تا زمان حیات شخص حقوقی است و تلقی وضعیت تبدیل به مثابه وضعیتی که منجر به ابطال شناسه می‌گردد، محل اشکال و نقد است.

۴.۳.۵. تفکیک

ظاهراً مراد از کاربرد واژه «تفکیک» در ادبیات مقنن، همان تجزیه^۳ بوده است. تجزیه عبارت است از «تفکیک دارایی یک شرکت با حفظ شخصیت حقوقی یا بدون آن به نحوی که هر قسمت به شرکت جدیدی منتقل شود» (صقری، ۱۳۹۳: ۲۰۴)؛ به بیان دیگر، «تجزیه، حاصل انفکاک و تقسیم دارایی یک شرکت میان دو یا چند شرکت قبلاً موجود یا جدیدالتأسیس است که در فرض اخیر گفته می‌شود شرکتی از شرکت قدیمی جدا شده است» (اسکینی، ۱۳۹۵: ۴۸).

تجزیۀ اشخاص حقوقی نیز مانند ادغام، مستند قانونی زیادی ندارد؛ با وجود این، تجزیه در بند ۱۷ از ماده یک قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷ با اصلاحات بعدی آن، با بیانی ناقص تعریف شده است. به موجب این قانون، تجزیه عبارت است از «اقدامی که بر اساس آن یک شرکت ضمن محو شخصیت حقوقی خود دو یا چند شخصیت حقوقی جدید تشکیل دهد». چنان‌که در ادامه خواهیم دید این تعریف فقط یکی از انواع تجزیه را تعریف می‌کند و از این حیث ناقص است.

1. Conversion

۲. ماده ۱۳۵- «هر شرکت تضامنی می‌تواند با تصویب تمام شرکاء به شرکت سهامی مبدل گردد در این صورت رعایت تمام مقررات راجع به شرکت سهامی حتمی است.»

3. Division

همان گونه که در تعریف تجزیه شخص حقوقی گفته شد، از دیدگاه حقوقی، تجزیه شرکت به دو صورت انجام می‌پذیرد:

۱- بخشی از دارایی‌ها و تعهدات شرکت موجود با حفظ شخصیت حقوقی آن، به منظور تشکیل یک یا چند شرکت جدید اختصاص می‌یابد.

۲- دارایی‌ها و تعهدات شرکت موجود به منظور تشکیل دو یا چند شرکت جدید اختصاص یافته و شخصیت حقوقی شرکت موجود محو می‌گردد» (صقری، ۱۳۹۳: ۲۰۴-۲۰۵). این نوع از تجزیه همان است که در بند ۱۷ از ماده یک قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷ با اصلاحات بعدی آن نیز تعریف شده است.

چنان که مشاهده می‌شود در هر دو نوع تجزیه، شخصیت حقوقی جدید شکل می‌گیرد، اما فقط در تجزیه نوع دوم است که شخصیت حقوقی موجود محو و منحل می‌شود. محو شخصیت حقوقی در تجزیه نوع دوم از تعریف ارائه شده در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷ با اصلاحات بعدی آن نیز به دست می‌آید؛ زیرا مطابق تعریف ارائه شده در بند ۱۷ از ماده یک آن، تجزیه اقدامی است که شرکت‌ها «ضمن محو شخصیت حقوقی خود» به آن دست می‌زنند.

در صورتی که اشخاص حقوقی اقدام به تجزیه نمایند، وضعیت شخصیت حقوقی و شناسه ملی آنها در وضع موجود چنین است: طبق بند «ب» ماده ۱۷ دستورالعمل مصوب ۱۴۰۲ «در فرض تجزیه، در صورتی که تجزیه منجر به انحلال شخص حقوقی تجزیه‌شونده گردد، شناسه ملی شخص حقوقی تجزیه‌شونده باطل و انحلال شخص حقوقی به دلیل تجزیه در وضعیت شناسه ملی آن درج می‌شود و در صورتی که تجزیه شخص حقوقی منجر به انحلال شخص حقوقی اولیه نشود، شناسه ملی شخص حقوقی تجزیه‌شونده همچنان معتبر باقی خواهد ماند؛ اما شخص حقوقی جدید که در نتیجه تجزیه تأسیس شده است باید مطابق با مقررات عام دریافت شناسه ملی، نسبت به دریافت شناسه ملی اقدام نماید». همان طور که پیش تر گفته شد، ایراد مقرر در این است که وضعیت باطل، اثر قهقرایی دارد؛ در حالی که در فرض حاضر، شخص حقوقی از زمان تجزیه از بین می‌رود و نه از زمان ایجاد؛ لذا کاربرد ابطال صحیح نیست.

۴.۳.۶. اطلاق مال موقوفه

مطابق ماده ۳ قانون تشکیلات و اختیارات سازمان اوقاف و امور خیریه، موقوفه دارای شخصیت حقوقی است.^۱ از آنجا که عقد وقف یکی از اسباب برقراری حق انتفاع محسوب می‌شود (کاتوزیان، ۱۳۹۲: ب:

۱. «هر موقوفه دارای شخصیت حقوقی است و متولی یا سازمان حسب مورد نماینده آن می‌باشد».

۲۲۲) و نیز برابر بند دو ماده ۵۱ قانون مدنی، در صورت تلف شدن مالی که موضوع انتفاع است^۱، حق انتفاع زایل می‌گردد. ظاهراً مقررات دستورالعمل با استمداد از همین مقرره، اتلاف مال موقوفه را سبب انحلال وقف دانسته و بر همین اساس حکم به ابطال شناسه داده است. درحالی که اولاً برابر ماده ۸۸ قانون مدنی^۲، در صورتی که مال موقوفه تلف شود، فروش مال موقوفه امکان‌پذیر خواهد بود و مطابق ماده ۹۰ قانون مدنی به اقرب به غرض واقف تبدیل خواهد شد^۳. ثانیاً حتی اگر بپذیریم مقرره موضوع ماده ۸۸ ناظر به تلف است و نه اتلاف، باز هم موجبی برای انحلال شخصیت حقوقی موقوفه نخواهد بود؛ زیرا سازمان حقوقی وقف در اثر اتلاف به کلی بدون موضوع باقی نمی‌ماند و ذمه تلف‌کننده جانشین عین موقوفه خواهد شد تا بدل عین تهیه‌شده به عنوان قائم‌مقام عینی، جایگزین مال موقوفه گردد (ترابی و اسماعیلی، ۱۳۹۶: ۱۲۰). اگرچه قانون مدنی مقرره صریحی در این زمینه ندارد، لیکن در موارد مشابه همین حکم را صادر کرده است. در این خصوص، برابر ماده ۷۹۱ قانون مدنی «اگر عین مرهونه بواسطه عمل خودِ راهن یا شخص دیگری تلف شود باید تلف‌کننده بدل آن را بدهد و بدل مزبور رهن خواهد بود». در سایر موارد فروش نیز با عنایت به منطوق ماده ۹۰ قانون مدنی که بر لزوم صرف معوض در جهت اقرب به غرض واقف تصریح شده است، دلیلی برای انحلال شخصیت حقوقی متصور نیست.

۵. نتیجه‌گیری

شفافیت، افزایش آگاهی و اعتماد عمومی دغدغه‌ای است که نه‌تنها ایران که نظام بین‌المللی را به سمت اعتباربخشی به کد یکتا و منحصربه‌فردی به نام شناسه رهنمون شده است تا با کمک آن بتوان به راحتی به شناسایی و رصد وضعیت اشخاص حقوقی پرداخت. در این فرایند تفکیک میان وضعیت شخص حقوقی و وضعیت شناسه، به دلیل ارتباط مؤثری که میان این دو وجود دارد- خاصه تأثیری که وضعیت در معنای اول بر وضعیت در معنای دوم می‌گذارد- هم در ایران و هم در نظام جهانی، شناسه اشخاص حقوقی مورد توجه قرار گرفته است. در وضع موجود، چنین تفکیکی در مقررات مربوط به شناسه (جدول ماده ۱۸ دستورالعمل نحوه تخصیص و ثبت تغییرات شناسه ملی اشخاص حقوقی مصوب ۱۴۰۲) وجود دارد.

مطالعات نگارندگان مقاله حاضر نشان می‌دهد در تبیین نوع ارتباط میان وضعیت شخص حقوقی و

۱. ماده ۵۱- «حق انتفاع در موارد ذیل زایل میشود: ۱- در صورت انقضاء مدت ۲- در صورت تلف شدن مالی که موضوع انتفاع است.»

۲. ماده ۸۸- «بیع وقف در صورتیکه خراب شود یا خوف آن باشد که منجر بخرابی گردد بطوری که انتفاع از آن ممکن نباشد در صورتی جایز است که عمران آن متعذر باشد یا کسی برای عمران آن حاضر نشود.»

۳. ماده ۹۰- «عین موقوفه در مورد جواز بیع با قرب بغرض واقف تبدیل می‌شود.»

تأثیر آن بر اعتبار شناسه ملی، مقررات حاضر متضمن چالش‌هایی است؛ در این راستا، اصلاح وضعیت‌ها به شرح زیر پیشنهاد می‌شود:

اولاً با توجه به اصل استمرار و دوام شناسه، وضعیت‌هایی که به تعلیق شناسه شخص حقوقی منجر می‌گردد به شرح زیر به‌گونه‌ای اصلاح شود که تعلیق شناسه بدون مصداق گردد:

با عنایت به اصل انحصار به‌عنوان یکی از اوصاف شناسه حقوقی استاندارد، در مواردی که وضعیت شخصیت حقوقی ذیل شناسه زائد تعریف می‌شود، راهکار ابطال شناسه زائد به جای تعلیق اعمال گردد. برای مقابله با موارد نقص اطلاعات یا عدم ثبت تغییرات، لازم است ضمن تدوین مقرراتی در خصوص ضرورت تصدیق سالیانه اطلاعات و همچنین ثبت فوری تغییرات ظرف ۲۴ ساعت، ضمانت‌های دیگری به جز تعلیق شناسه اعمال گردد. پیشنهاد می‌شود در خصوص عدم تصدیق سالیانه، وضعیت شناسه از فعال، به فعال - تصدیق نشده، و در مورد عدم ثبت تغییرات، ضمانت اجرای عدم قابلیت استناد تغییرات در برابر اشخاص ثالث با حسن نیت قید گردد.

به‌منظور تشویق اشخاص حقوقی به اخذ شناسه ملی، از هرگونه اعمال تعلیق به‌عنوان مجازات انضباطی خودداری شود. در این راستا لازم است وضعیت غیرفعال مالیاتی اساساً حذف گردد.

ثانیاً پیشنهاد می‌شود در خصوص وضعیت‌هایی که به ابطال شناسه منجر می‌گردد:

با توجه به معنای حقوقی ابطال، وضعیت یادشده به وضعیت عدم اعتبار تغییر نام دهد.

وضعیت‌هایی نظیر تفکیک یا حذف که در ادبیات حقوق شرکت‌ها جایگاهی ندارد، با اصطلاحات کاربردی همچون تجزیه، بطلان و ابطال جایگزین گردد.

وضعیت‌هایی که اساساً به انحلال شخصیت حقوقی نمی‌انجامد، از دایره وضعیت‌هایی که به ابطال شناسه اشخاص حقوقی منجر می‌شود، خارج گردد. در این خصوص وضعیت تبدیل و اتلاف مال موقوفه شایان توجه است.

در فرض ادغام مرکب، پیشنهاد می‌شود به‌منظور تسهیل در رصد و ردیابی، در وهله اول، مقررات به نحوی اصلاح گردد که شناسه یکی از اشخاص حقوقی باقی بماند و بقیه شناسه‌ها ابطال گردد. در صورتی که پیشنهاد ارائه‌شده مورد پذیرش قرار نگیرد، ایجاد پیوند میان شناسه جدید و شناسه اشخاص حقوقی موضوع ادغام به‌منظور امکان رصد و پیگیری فعالیت شخص حقوقی توصیه می‌شود.

منابع

الف) فارسی

۱. اسکینی، ربیعا (۱۳۹۵). حقوق تجارت: شرکت‌های تجاری. جلد اول، چاپ بیست و دوم، تهران: سمت.

۲. پاسبان، محمدرضا (۱۳۹۱). دگرگونی در نهاد ادغام شرکت های تجاری - نقد قانون برنامه پنجم توسعه. تحقیقات حقوقی ۱۵(۵۹)، ۲۱۳-۲۴۶.
۳. ترابی، ابراهیم و اسماعیلی، محمود (۱۳۹۶). وقف و مطالعه آن در قوانین، دکترین حقوقی و فقه. چاپ اول، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی شهردانش.
۴. جعفری لنگرودی، محمدجعفر (۱۴۰۰). ترمینولوژی حقوق. چاپ سی و سوم، تهران: گنج دانش.
۵. سماواتی، حشمت‌الله (۱۳۹۱). بررسی و تحقیق پیرامون شرکت های تضامنی. چاپ اول، تهران: میزان.
۶. شهیدی، مهدی (۱۳۹۱). حقوق مدنی: اصول قراردادها و تعهدات. جلد دوم، چاپ ششم، تهران: مجد.
۷. صحرانورد، رسول (۱۳۹۳). تبدیل شرکت های تجاری در حقوق ایران با مطالعه در لایحه جدید تجارت. پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی علیرضا عالی پناه. تهران: دانشگاه امام صادق، دانشکده حقوق و معارف اسلامی، تاریخ دفاع: شهریور ۱۳۹۳.
۸. صفایی، سید حسین (۱۳۹۰). حقوق مدنی: اشخاص و اموال. چاپ سیزدهم، تهران: میزان.
۹. صقری، محمد (۱۳۹۳). حقوق بازرگانی: شرکت ها. چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشار.
۱۰. طباطبائی حصارى، نسرین و صفی زاده، سروش (۱۳۹۹). تحول سیستم های حقوقی ثبت شرکت های تجاری بر مبنای حق دسترسی به اطلاعات. مطالعات حقوق تطبیقی ۱۱(۱): ۱۹۱-۲۲۴.
۱۱. طباطبائی حصارى، نسرین و صفی زاده، سروش (۱۴۰۰). نظام ثبت شرکت های تجاری در آیین حق دسترسی به اطلاعات. چاپ اول، تهران: دانشگاه تهران.
۱۲. طباطبائی حصارى، نسرین و صفی زاده، سروش (۱۴۰۱). تأثیر «سیستم های متمرکز و پراکنده ثبت شرکتهای تجاری» در تأمین «امنیت حقوقی و اقتصادی». تحقیقات حقوقی، ۲۵(۹۹)، ۲۰۹-۲۳۸.
۱۳. کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۲). قواعد عمومی قراردادها. جلد دوم، چاپ سوم، تهران: شرکت سهامی انتشار.
۱۴. کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۲). اموال و مالکیت. چاپ سی و هشتم، تهران: میزان.
۱۵. وحیدی، فریده (۱۳۹۵). رژیم حقوقی حاکم بر ثبت شرکت های تجاری. چاپ اول، تهران: میزان.

(ب) انگلیسی

1. Bottega, J. & Powell, L. (2012). Creating a linchpin for financial data: Toward a universal legal entity identifier. *Journal of Economics and Business*, 64(1): 105-115
2. Chan, K., & Milne, A. (2013). The Global Legal Entity Identifier System: Will It Deliver? *Economics Discussion Paper Loughborough: Loughborough University*. <https://ssrn.com/abstract=2325889>
3. Eskini, R. (2016). Commercial Law (Trading Corporations). Vol. I, Tehran: Samt (In Persian).
4. ESMA (2017). Legal Entity Identifier - Briefing Note https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma70-145-238_lei_briefing_note.pdf
5. Hartsink, G. (2018). The Digital Identity of Legal Entities: Current Status and the Way

- Forward. *Journal of Payments Strategy & Systems*, 12(1), 1-7.
6. ISO (2012). Financial services — Legal Entity Identifier (LEI). <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:24495:-1:dis:ed-1:v1:en>
 7. Jafari Langroudi, M.J. (2021). Terminology of Law, Tehran: Ganj-e-Danesh. [In Persian]
 8. Katouzian, N. (2013). *General rules of contracts*. Vol. II, Tehran: Enteshar Co (In Persian).
 9. Katouzian, N. (2013). *Property and Ownership*. Tehran: Mizan.
 10. McKinsey & Company and GLEIF (2017). The Legal Entity Identifier: The Value of the Unique Counterparty ID https://www.gleif.org/lei-solutions/mckinsey-company-and-gleif-creating-business-value-with-the-lei/legal-entity-identifier_mckinsey_gleif_2017_final.pdf
 11. Pasban, M. (2021). Transformation in the Institution of Merger of Companies - Criticism of the law of the Fifth Development Plan. *Legal Research Quarterly*, 15(59):213-246 (In Persian).
 12. Powell, L.; Montoya, M. & Shuvalov, E. (2011). Legal Entity Identifier: What Else Do You Need to Know?, *Finance and Economics Discussion Series Divisions of Research & Statistics and Monetary Affairs Federal Reserve Board*, Washington, D.C. <https://www.federalreserve.gov/pubs/feds/2011/201131/201131pap.pdf>
 13. Rowley, C. (2016). The Legal Entity Identifier: An industry standard providing open and reliable data for unique identification management. *25th Meeting of the Wiesbaden Group on Business Registers - International Roundtable on Business Survey Frames*, Tokyo, 8 – 11 November 2016.
 14. Safai, S.H. (2011). *Summary of Civil Law: Person and property*. Tehran: Mizan (In Persian).
 15. Saghri, M. (2014). *Commercial Law (Companies)*. Tehran: Enteshar Co (In Persian).
 16. Sahranavard, R. (2014). Conversion of Commercial Companies in Iranian Law by Studying the New Commercial Draft. *L.L.M Dissertation*, Imam Sadeq University (In Persian).
 17. Samavati, H. (2012). *Société en Nom Collectif (General Partnership)*. Tehran: Mizan (In Persian).
 18. Shahidi, M. (2021). *Civil Law: Principles of Contracts and Obligations*. Vol II , Tehran: Majd (In Persian).
 19. Staff of the IMF & the FSB Secretariat (2015). The Financial Crisis and Information Gaps. *Sixth Progress Report on the Implementation of the G-20 Data Gaps Initiative*
 20. Tabatabai Hesari, N., & Safizade, S. (2020). The Evolution of Legal Systems of Companies Registration based on Right to Access to the Information. *Comparative Law Review*, 11(1), 191-224 (In Persian).
 21. Tabatabai Hesari, N., & Safizade, S. (2021). *The System of Commercial Companies Registry in the light of Right of Access to Information*. Tehran: University of Tehran Press (In Persian).
 22. Tabatabai Hesari, N., & Safizade, S. (2022). The Impact System of “Centralized and Dispersed Companies’ Registry systems” on the Provision of Legal and Economic Security”. *Legal Research Quarterly*, 25(99), 209-238.
 23. Torabi, E. & Esmaili, M. (2017). *The Endowment: A Study from the Perspective of Statutes, Legal Scholarships and Sharia*. Tehran: The SD Institute of Law (In Persian).

-
24. Trade Associations (2011). Requirements for a Global Legal Entity Identifier (LEI) Solution [https://www.gfma.org/wp-content/uploads/uploadedFiles/Initiatives/Legal_Entity_Identifier_\(LEI\)/RequirementsForAGlobalLEISolution.pdf](https://www.gfma.org/wp-content/uploads/uploadedFiles/Initiatives/Legal_Entity_Identifier_(LEI)/RequirementsForAGlobalLEISolution.pdf)
 25. Tuomela, R. (1993). Corporate Intention and Corporate Action. *Analyse & Kritik* 15(1): 11-21
 26. Vahidi, F. (2016). *Legal Regime of Registration of Commercial Companies*. Tehran: Mizan (In Persian).